

19.12.1996. Saeima spēki



Lēmumu projektu  
un pieprasījumu  
reģistra Nr. \_\_\_\_\_

465

116

**LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA**  
**PARLAMENTĀRĀ IZMEKLĒŠANAS KOMISIJA**  
**BANKAS «BALTIJA» KRĪZES CĒLOŅU UN BANKROTA PAMATOTĪBAS**  
**NOSKAIDROŠANAI UN IESNIEGTO BANKAS SANĀCIJAS PROJEKTU IZVĒRTĒŠANAI**

1996.gada 31.oktobrī

Nr.9/10-81

Saeimas Prezidijam

Saeimas Parlamentārā izmeklēšanas komisija lūdz iekļaut Saeimas sēdes darba kārtībā Saeimas lēmuma projektu "Par Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas "Bankas Baltija" krīzes cēloņu un bankrota pamatotības noskaidrošanai un iesniegto bankas sanācijas projektu izvērtēšanai gala ziņojumu".

Pielikumā :

1. Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas gala ziņojums uz 11 lapām.
2. Saeimas lēmuma projekts uz 1 lapas.

Komisijas priekšsēdētājs

E.Zelgalvis

SAEIMAS KANCELEJA

12.11.1996

Nr. \_\_\_\_\_

1405

SAEIMAS LĒMUMS  
par Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas a/s "Banka Baltija"  
krīzes cēloņu un bankrota pamatotības noskaidrošanai  
un iesniegto bankas sanācijas projektu izvērtēšanai  
gala ziņojumu

Latvijas Republikas Saeima    n o l e m j :

1. Atzīt par pareizu Saeimas Parlamentārās izmeklēšanas komisijas a/s "Banka Baltija" krīzes cēloņu un bankrota pamatotības noskaidrošanai un iesniegto bankas sanācijas projektu izvērtēšanā darbību un apstiprināt gala ziņojumu.

2. Ministru Kabinetam un Latvijas Bankai izskatīt komisijas gala ziņojumā izvirzītos priekšlikumus un secinājumus un iesniegt savus atzinumus Saeimai līdz 1996.gada 30.decembrim.

Saeimas priekšsēdētājs



**LATVIJAS REPUBLIKAS SAEIMA**  
**PARLAMENTĀRĀ IZMEKLĒŠANAS KOMISIJA**  
**BANKAS «BALTIJA» KRĪZES CĒLOŅU UN BANKROTA PAMATOTĪBAS**  
**NOSKAIDROŠANAI UN IESNIEGTO BANKAS SANĀCIJAS PROJEKTU IZVĒRTĒŠANAI**

**Gala ziņojums**  
**par veikto darbu**

**1. Vispārīgas ziņas par komisijas darbību.**

Saeimas Parlamentārā izmeklēšanas komisija ievēlēta 1996.gada 1.februārī Saeimas sēdē vadoties pēc frakciju pārstāvniecības principa.

Komisijas sastāvā ievēlēti šādi deputāti :

Andris Ameriks, Jānis Ādamsons, Vents Balodis, Ilmārs Bišers, Aristids Jēkabs Lambergs, Andrejs Naglis, Gundars Valdmanis, Elmārs Zelgalvis un Māris Rudzītis.

Pirmajā komisijas sēdē š.g.5.februārī par komisijas priekšsēdētāju ievēlēja frakcijas "Latvijai" deputātu E.Zelgalvi, par priekšsēdētāja biedru frakcijas "Demokrātiskā partija Saimnieks" deputātu I.Bišeru un par sekretāru "Vienības" partijas frakcijas deputātu G.Valdmani.

Komisija par savas darbības galveno uzdevumu izvirzīja noskaidrot a/s "Bankas Baltija" bankrota cēloņus, tās sanācijas iespējas, noguldītāju prasību izpildi.

Savas deviņu mēnešu darbības posmā notikušas 34 komisijas sēdes. Trīs no tām bija izbraukuma sēdes.

Komisija uzklausi valdības, Latvijas Bankas, Finanšu ministrijas, Ģenerālprokuratūras, Policijas departamenta pārvaldes cīņai ar noziegumiem ekonomikas sfērā, bankas likvidatoru starptautisko auditoru firmu "Deloitte & Touche", kā arī atbildīgas amatpersonas M.Gaili, A.Piebalgu, U.Osi, A.Laventu, T.Freimani u.c. Vairākas amatpersonas, lai noskaidrotu atšķirīgus viedokļus, uzklausi atkārtoti.

Komisija griezusies ar rakstiskiem pieprasījumiem Ministru kabinetā, Tieslietu ministrijā, lai atrisinātu jautājumus par kompensācijas garantēšanu ar valsts obligācijām, noguldījumu apdrošināšanu, kontroli pār likvidatoru darbu u.c.

Komisija izskatīja 72 iesniegumus un sūdzības no "Bankas Baltija" noguldītājiem, bankas bijušajiem darbiniekiem, kā arī sniedza mutiskus paskaidrojumus un konsultācijas.

Komisija izanalizēja lielu skaitu dokumentu : a/s "Banka Baltija" auditoru slēdzienus, bankas administratora atskaites un izziņas, līgumus,

darījumu dokumentus, tiesu spriedumus, sniedza informāciju par komisijas darbu presei, televīzijai un radio.

1996.gada 9.jūlijā komisija Saeimas sēdē sniedza starpziņojumu. Tās darbība tika atzīta par pareizu, izdarītie secinājumi pieņemti zināšanai. Saeima uzlika par pienākumu komisijai turpināt darbu un iesniegt gala ziņojumu līdz 1996.gada 1.novembrim.

## **2. Ziņas par a/s "Banka Baltija" darbības pārtraukšanu.**

Saskaņā ar Latvijas Bankas prezidenta 1995.gada 22. maija rīkojumu Nr.08-012/4 tika apturēta a/s "Banka Baltija" visu ar Latvijas Bankas 1994. gada 18.maija licenci Nr.16 atļauto bankas operāciju veikšana, izņemot izsniegto līdzekļu atgūšanu.

1995.gada 16.maijā a/s "Banka Baltija", tās akcionāri, Latvijas Banka un Finanšu ministrija noslēdza savstarpēju līgumu par bankas turpmāko darbību un pārvaldīšanu.

Pamatojoties uz noslēgto līgumu Latvijas Banka 1995.gada 25.maijā izdeva rīkojumu Nr.08-012/5, ar kuru a/s "Banka Baltija" uzraudzības un direktoru padome tika atstādinātas un par a/s "Banka Baltija" prezidentu iecelts Uldis Klauss.

1995.gada 20.jūnijā Latvijas Banka iesniedza Latvijas Saimnieciskajā tiesā pieteikumu par a/s "Banka Baltija" atzīšanu par maksātnespējīgu, norādot, ka banka nespēj pildīt savas saistības pret naudas noguldītājiem.

Ar 1995.gada 27.jūnija spriedumu Saimnieciskā tiesa atzina a/s "Banka Baltija" par maksātnespējīgu un par tās administratoru iecēla auditoru firmas "Arthur Andersen Ltd." direktori Valdu Eversoni un Tieslietu ministrijas valsts sekretāra vietnieku Modri Supi.

Ar 1995.gada 3.jūlija Latvijas Saimnieciskās tiesas lēmumu tika apturēts 1995.gada 27.jūnija spriedums daļā par administratoru iecelšanu.

1995.gada 10.jūlijā Latvijas Saimnieciskā tiesa grozīja 1995.gada 27.jūnija spriedumu daļā par administratora iecelšanu un par to iecēla zvērinātu advokātu Uģi Grūbi.

1995.gada 24.oktobrī Saimnieciskā tiesa ar savu lēmumu pagarināja uz vienu mēnesi bankas maksātnespējas periodu un noteica, ka ieceltajam administratoram attiecībā uz izmaksu secību turpmāk jāvadās pēc Kredītiestāžu likuma.

Latvijas Banka 1995.gada 23.novembrī iesniedza Saimnieciskajā tiesā pieteikumu saskaņā ar Kredītiestāžu likumu par a/s "Banka Baltija" atzīšanu par bankrotējušu.

Latvijas Saimnieciskā tiesa ar 1995.gada 11.decembra spriedumu atzina a/s "Banka Baltija" par bankrotējušu.

Sakarā ar Saimnieciskās tiesas likvidāciju, lietu apelācijas kārtībā izskatīja Rīgas apgabaltiesa 1995.gada 9.februārī un atcēla Saimnieciskās tiesas 1995.gada 11.decembra spriedumu, ar kuru banka tika atzīta par bankrotējušu un pieņēma lietu izskatīšanā kā pirmās instances tiesā.

Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija ar 1996.gada 3.aprīļa spriedumu atzina a/s "Banka Baltija" par bankrotējušu un par tās likvidatoriem iecēla starptautiskās auditoru firmas "Deloitte & Touche" darbiniekus Entoniju Reimonda Hogtanu un Deividu Beriju.

Apelācijas sūdzība izskatīta 1996.gada 17.jūnijā Latvijas republikas Augstākās Tiesas Civillietu tiesu palātā un tās spriedums negroza Apgabaltiesas spriedumu. 1996.gada 18.septembrī Latvijas Republikas Augstākās tiesas senāts atstāja spriedumu negrozītu un kasācijas sūdzību noraidīja.

1996.gada 19.jūnijā auditoru firmas "Deloitte & Touche" darbinieki uzsāka a/s "Banka Baltija" likvidāciju.

### **3. A/s "Banka Baltija" krīzes cēloņi, bankrota pamatotība un sanācijas iespēja.**

A/s "Banka Baltija" sabrukums 1995.gada maijā, kā arī vairāku citu komercbanku maksātnespēja un bankrots izraisīja smagu situāciju Latvijas Republikas komercbanku sistēmā. Vienlaicīgi atklājās, ka nav sakārtota komercbanku darbības likumdošana, ir pieļauti būtiski trūkumi uzraudzībā, nav radīti labvēlīgi saimnieciskie un politiskie priekšnoteikumi. Kopš komercbanku krīzes sākuma pagājis periods vairāk kā gada garumā, tomēr runāt par banku darbības stabilizāciju ir pārāgri. Sabiedrībā pastāv atšķirīgi viedokļi par šīs krīzes cēloņiem, it īpaši tas attiecas uz a/s "Banka Baltija".

Komisija, iepazīsies un izanalizējusi krīzes norises procesus a/s "Banka Baltija" nepiekrīt vienkāršotajam viedoklim, ka finanšu krīzi komercbankās 1995.gadā izraisīja visnotaļ objektīvi apstākļi, kā krasās pārmaiņas Latvijas un kaimiņvalstu tautsaimniecībā (1991.-1994.gads), likumdošanas neatbilstība tirgus ekonomikas prasībām, strukturālo pārkārtojumu lēnā virzība, vāja kontroles un uzraudzības institūciju darbība, kā tas bija konstatēts vēl 5.Saeimas izmeklēšanas komisijas gala ziņojumā par finanšu krīzi komercbankās un valsts finanšu sistēmas stabilitāti.

Atzīstot šo apstākļu zināmu ietekmi, komisija nonākusi pie slēdziena, ka a/s "Banka Baltija" sabrukumā minētajiem faktoriem ir pakārtota nozīme. Tiešais cēlonis bija bankas akcionāru un vadītāju ilgstoša un sistemātiska pretlikumīga rīcība, kā arī neprofesionāla bankas lietu izlemšana.

Šajā gadījumā pilnīgi nav ievērots Rietumvalstīs dominējošais princips, ka akcionāri un bankas vadība ir godīgi, uzticami, kompetenti darbinieki, kas darbojas bankas un tās noguldītāju interesēs.

Fakti liecina, ka a/s "Banka Baltija" dibinātāji un akcionāri nepavisam nav bijuši godīgi, uzticami un kompetenti un savu darbību veikuši bankas un tās noguldītāju interesēs.

Komercbanku dibināšanas procesa sākumā (1991.-1992.g.) likumdošana bija liberāla un nepilnīga. Netika prasīts, kā radušies līdzekļi, veidojot dibināšanas kapitālu. A/s "Banka Baltija" dibinātāju skaitā ar 60% kapitāla iesaistījās "grupējums" "Pārdaugava" (V.Ļeskovs, B.Raigorodskis u.c.). Nav noliedzama arī citu kriminālo struktūru darbība šīs bankas dibināšanā un tās turpmākajā darbībā.

Tikai pamatojoties uz auditoru firmas "Ernst & Joung" analīzes datiem A.Laventam (bankas uzraudzības padomes priekšsēdētājam), viņa radniekiem un ar viņu saistītām firmām pieder vairāk kā 56% (pat līdz 63%) akciju. Auditori uzrāda, ka A.Laventam un viņa tēvam E.Laventam pieder offshore firma Finhold Limited ar 31,65% bankas akcijām 7913000 latu vērtībā. Pārdomas izraisa bijušā bankas prezidenta T.Freimaņa apgalvojums komisijai, ka, strādājot piecus gadus bankā, viņš nav varējis uzzināt, kas ir faktiskais Finhold īpašnieks.

Pārējiem bankas akcionāriem pieder nelielas kapitāla daļas, tāpēc secinājums ir viennozīmīgs : faktiskais a/s "Banka Baltija" "saimnieks" bija A.Lavents, ar visiem labi zināmu kriminālu pagātņi.

Brīvi un neierobežoti "saimniekojot", banka A.Laventam kļuva faktiski par viņa personīgo darījumu finansēšanas instrumentu peļņas gūšanai un nevis neatkarīgs peļņas gūšanas centrs, kā to noteica bankas statūti.

Likumā par akciju sabiedrībām ir noteikts, ka uzraudzības padome nav tiesīga izlemt jautājumus, kas ietilpst sabiedrības valdes kompetencē. Arī a/s "Banka Baltija" statūtos ir noteikts, ka bankas izpildu un rīcības institūcijas ir bankas valde un tās prezidents.

Pretēji šīm prasībām, praktiski visus galvenos jautājumus izlēma uzraudzības padomes priekšsēdētājs A.Lavents vienpersonīgi. Bankas prezidents T.Freimanis faktiski bija A.Laventa ne vienmēr likumīgo rīkojumu izpildītājs.

T.Freimanis komisijai paskaidroja, ka viņš pret savu gribu ir "iesaistīts spēlē" ar augstajiem depozītu procentiem un nerentablu uzņēmumu kreditēšanu.

Un tomēr, šāda "spēle" nebūtu bijusi iespējama bez attiecīgo valsts kontroles un uzraudzības institūciju apzinātas vai neapzinātas iecietības pret ne vienmēr tīros finansu darījumos iesaistītām personām.

Acīmredzot, kā sekas tam ir stipri novēlotā A.Laventa un T.Freimaņa saukšanas pie kriminālatbildības par nopietniem ekonomiskiem noziegumiem, taču vai tikai viņi vien ir vainojami a/s "Bankas Baltija" sabrukumā?

Viens no bankas darbības pamatvirzieniem ir depozītnoguldījumu piesaiste, to izmantošana pelnot procentus.

A/s "Banka Baltija" šajā jomā valdīja "piramīdas" princips. Ar neattaisnoti augstām procentu likmēm arvien vairāk tika piesaistīti jauni noguldītāji, lai varētu norēķināties ar iepriekšējiem. Par cik likumdošana neierobežoja kredītprocentu likmes, tad nekas nekavēja bankai ar "plašu vērienu" darboties šajā virzienā. Var secināt, ka bankas darbība balstījās uz kļūdainu pieņēmumu, ka jānotiek lata devalvācijai. Rezultāts vairāk kā bēdīgs. Uz 1995.gada 23.maiju a/s "Banka Baltija" bija 121463 noguldītāji, kuriem banka ir palikusi parādā 102,4 milj.latu (ar kursa svārstībām uz 1996.gada 1.jūniju - 112,82 milj.latu).

Viens no a/s "Banka Baltija" sabrukuma cēloņiem ir arī tās apšaubāmie aktīvi, galvenokārt kredīti. Pēc grāmatvedības datiem bankas aktīvi uz 1995.gada 23.maiju bija 216,6 milj.latu, tomēr auditoru firmas "Coopers & Lybrand" aprēķini rāda, ka tie ir četras reizes mazāki.

Kredītos ir izsniegti 143 milj.latu un no tiem kredītportfelis 84 milj.latu vērtībā ir nodots Maskavas InterTEK bankai pret Krievijas vērtspapīriem, kurus banka nav saņēmusi. Bankas administrators U.Grūbe nav varējis tiesas ceļā atgūt šo kredītportfeli. Pēc auditoru vērtējuma šie kredīti izmantoti bankas akcionāriem finansējot savus privātos darījumus ārpus bankas. Pēc minētās auditoru firmas slēdziena no Latvijā palikušā kredītportfeļa 60 milj.latu apmērā labākajā gadījumā atgūstami no tiem 22 milj.latu. Turklāt viss bankas kredītportfelis ir vai nu iekļilāts vai nodots cesijā. 9,5 milj.latu ir G-24 aizdevumi, kuri būs jāatgriež valstij. Daudzi kredīti izsniegti valsts uzņēmumiem, kuri sliktā ekonomiskā stāvokļa dēļ nespēj atdot. Auditori konstatējuši, ka 8-10 milj.latu zaudēti neizdevīgos darījumos ar privatizācijas sertifikātiem. Auditori arī konstatējuši nepilnīgu informāciju grāmatvedībā, kas liek domāt, ka patiesais bankas stāvoklis ir vēl sliktāks. Daudzos gadījumos lietās nav visu nepieciešamo dokumentu, kas ļauj domāt, ka kredīta saņēmējs nebija tiesīgs aizņemties naudu no bankas, vai iekļilāt aktīvus kā kredīta nodrošinājumu.

A/s "Banka Baltija" savu darbību realizēja, balstoties uz noteiktā kārtībā izsniegto licenci un tas nozīmē, ka valsts zināmā mērā garantēja bankas likumīgu darbību.

Diemžēl a/s "Banka Baltija" sabrukums pierādīja, ka šādas garantijas izrādījās formālas, iluzoras. Efektīva valsts uzraudzība faktiski nepastāvēja.

Komisijas sēdē bijušais Ministru prezidents Māris Gailis paskaidroja, ka valdībai ir bijusi politiskā atbildība, bet par komercbanku darbību esot atbildīgs Latvijas Bankas prezidents E.Repše un viņš esot greizsirdīgi uzņēmis ikvienu valdības iejaukšanās mēģinājumu banku lietās.

Valdības politisko atbildību komisija saprot kā nekavējošu iejaukšanos, ja tiek radīti reāli draudi valsts finansu sistēmai vai demisiju, ja nevar novērst notiekošo. Nav speciāli jāpierāda, ka a/s "Banka Baltija" gadījums radīja ilgstošas gan ekonomiskas, gan politiskas negatīvas sekas Latvijas tālākā ekonomiskā attīstībā, pat neuzsverot paralēli notikušos gadījumus, kā noguldītāju masveidīgu apkrāpšanu noguldījumu firmās, 400 milj.latu vekseļu afēru, G-24 kredītu piesavināšanos u.c. No amata atkāpās tikai finansu ministrs A.Piebalgs, kaut gan M.Gailis viņu centās no šāda soļa atrunāt.

Noraidot apgalvojumu, ka Latvijas Banka un personīgi tās prezidents ir tieši vainojami a/s "Banka Baltija" bankrotā, komisija uzskata, ka A.Laventam un T.Freimanim noziedzīgās darbības atviegloja realizēt Latvijas Bankas formāla, virspusēja un mazefektīva uzraudzība.

To pierāda vairāki komisijas konstatēti fakti :

Likums "Par Latvijas Banku" uzliek par pienākumu Latvijas Bankai izdarīt komercbankās revīzijas (kā viena no uzraudzības formām). Tās izdara bankas revīzijas dienests vai speciāli pilnvarots auditoru dienests.

A/s "Banka Baltija" tās tika veiktas neregulāri un ar novēlošanos. Tā auditoru firma "Coopers & Lybrand" pārbaudi par bankas 1993.gada darbību veica tikai 1994.gada augustā. Auditori tika kavēti iepazīties ar nepieciešamajiem dokumentiem, bet Latvijas Bankas reakcija uz to bija neadekvāta, atstājot šo faktu bez ievērības. Līgums par 1994.gada rezultātu pārbaudi a/s "Banka Baltija" ar auditoru firmu netika noslēgts, banka pārskatu par 1994.gada darbu vispār neiesniedza. 1995.gada janvārī-martā auditoru firma ar lielām grūtībām uzsāka revīziju bankā un konstatēja, ka stāvoklis bankā ar "smags". Aprīlī revīziju pārtrauca, jo auditori tika maldināti ar sagrozītiem bankas grāmatvedības datiem, kas liedza noteikt patieso a/s "Banka Baltija" finansiālo stāvokli.

Latvijas Bankas darbinieki, izdarot pārbaudi (gan stipri novēlotu) konstatēja "slikti" noformētus kredītus.

1994.gada novembrī tika sagatavots Latvijas Bankas vēstules projekts par pasākumiem pret a/s "Banka Baltija". Tomēr vēstule netika parakstīta, bet notika Latvijas Bankas un a/s "Banka Baltija" vadības tikšanās, pēc kuras viss palika pa vecam.



Jau 1995.gada sākumā auditoru firma "Coopers & Lybrand" informēja Latvijas Bankas vadību par 50milj.latu lieliem zaudējumiem a/s "Bankā Baltija".

Patiesais stāvoklis a/s "Banka Baltija" noskaidrojās pēc tās darbības apturēšanas. Tad Latvijas Bankas prezidents E.Repše atzina, "mūsu baņķieri ir gudrāki krāpnieki un dokumentu viltotāji nekā mēs domājām".

Likums paredz, ka valsts neatbild par komercbanku saistībām. A/s "Banka Baltija" vadītāji vienlaicīgi paļāvās uz pieņēmumu, ka, izmantojot savu ietekmi uz valdības vadītājiem un to lomu Latvijas finanšu sistēmā, valsts nepieļaus bankas bankrotu un nosegs visus zaudējumus.

1995.gada maija sākumā a/s "Banka Baltija" praktiski vairs nespēja izdarīt visus tekošos maksājumus (neapmaksātie maksāšanas uzdevumi no 12.maijā līdz 23.maijam sastādīja jau 3774030 latu).

Šajā kritiskajā situācijā A.Lavents sāka prasīt Latvijas Bankai naudu, aizbildinoties ar īslaicīgām likviditātes problēmām. 1995.gada 16.maija Ministru kabineta sēdē nolēma palīdzēt a/s "Banka Baltija" izkļūt no finansiālām grūtībām nosakot, ka valsts pārņem 50% bankas akciju.

Nākamajā dienā (17.maijā) tika parakstīts kopīgs paziņojums (E.Repše, A.Piebalgs, A.Lavents) par sadarbību ar mērķi nekavējoši novērst a/s "Banka Baltija" likviditātes problēmas. Vienlaicīgi tika masu informācijas līdzekļos paziņots, ka finansiālās problēmas a/s "Bankā Baltija" ir baumas.

Neskatoties uz vēl nenoslēgto līgumu starp Latvijas Banku un a/s "Banka Baltija" 19.maijā Saeimas ārkārtas plenārsēdē Ministru prezidents M.Gailis paziņoja, ka, Latvijas Banka ir pārņēmusi visas akcijas un stingri kontrolē tās darbību.

A/s "Banka Baltija" tika norīkots darbā Latvijas Bankas padomnieks U.Klauss. Vienlaicīgi Latvijas Banka pārskaitīja palīdzības sniegšanai 2,7 milj.latu.

20.maijā A.Lavents vēlreiz lūdza palīdzību 6,5 milj.latu apmērā bankas darba turpināšanai, neziņojot par bankas finansiālo stāvokli. Pēc auditoru slēdziena a/s "Banka Baltija" saistības šajā brīdī pārsniedza tās aktīvus par 192 milj.latiem.

Tā kā pieprasītā summa netika saņemta 22.maijā plkst.14.00 a/s "Banka Baltija" tika apturētas visas bankas operācijas.

Šajā pašā dienā plkst.19.00 Latvijas Bankas prezidents E.Repše vienpersonīgi pieņēma lēmumu apturēt a/s "Banka Baltija" darbību.

1995.gada 25.maijā starp Latvijas Banku, Finanšu ministriju un a/s "Banka Baltija" tika parakstīts līgums, kas paredzēja visu a/s "Banka Baltija" akciju pārņemšanu Latvijas Bankas valdījumā. Šis līgums tika

noslēgts neņemot vērā, ka bija jau kļuvis zināms fakts par a/s "Banka Baltija" kredītporfeļa 80 milj.latu apmērā ieķīlāšanu kādā Maskavas bankā, pretī saņemot solījumus, ka apmaksa tiks veikta ar ilgtermiņa valsts obligācijām, neņemot vērā Latvijas Bankas aizliegumu to darīt.

Bijušais finansu ministrs A.Piebalgs komisijai paskaidroja, ka viņš neko nav zinājis par situāciju a/s "Banka Baltija" un pilnībā palāvējis uz Latvijas Bankas informāciju.

Un tikai U.Klausam, veicot administrēšanu a/s "Banka Baltija" izdevās noskaidrot, ka tā ir "tukša".

Acīmredzot secinājums viennozīmīgs. Latvijas Bankas un Finanšu ministrijas vadība šajā situācijā tika pārsteigtas pilnīgi nesagatavotas, kas neliecina par augstu profesionalitāti, bet gan robežojās ar nopietnu pienākumu nepildīšanu.

A.Piebalgs paziņoja televīzijā, ka valdība nodrošinās katram noguldītājam 1000 latu izmaksu. Bijušais Ministru prezidents M.Gailis gan apgalvoja, ka A.Piebalgs esot pārtēicis, ka valdībā esot nolemts kompensēt noguldījumus līdz 500 latiem, izmaksājot uzreiz 200 latus, bet pārējos - triju gadu laikā.

Kompensācijas izmaksa tika iesākta, izmaksājot no valsts kases 1,2 milj.latu, kuri vēlāk tika atgriezti no atgūtajiem bankas līdzekļiem.

Sakot ar 1996.gada februāri a/s "Banka Baltija" pēc tās administratora U.Grūbes iniciatīvas turpināja kompensāciju izmaksas no bankas līdzekļiem līdz 100 latiem personām, kas sasniegušas 70 gadu vecumu. Ar šī gada 10.jūniju izmaksas tika uzsāktas personām, kas sasniegušas 60 gadu vecumu.

Izmaksas tika pilnīgi pārtrauktas 19.jūnijā, pēc bankas likvidatoru auditoru firmas "Deloitte & Touche" rīkojuma, jo šādas izmaksas ir pretrunā ar Latvijas Republikas Kredītiestāžu likumu.

Ir uzsākts ilgstoša bankas likvidācijas darbs, kas varētu ilgt vairākus gadus.

Komisijā uzklusēja E.R.Hogtona un D.Berija kungu ziņojumus par uzsākto bankas likvidācijas darbu. Likvidatori uzsvēra, ka šāds liela apmēra un sarežģīts maksātnespējas gadījums prasa aktīvu un objektīvu kontroli, ko vislabāk spētu veikt labi informēta tiesa. Diemžēl komisija bija spiesta griezties 1996.gada 7.oktobrī ar vēstuli Nr.9/17-77 pie Latvijas Republikas tieslietu ministra Dz.Rasnača kunga ar lūgumu nodrošināt šādu kontroli un uzraudzību pār likvidatoru darbu, jo tiesa aizbildinās ar speciālistu un līdzekļu trūkumu. Līdz ar to Kredītiestāžu likuma izpilde kļūst formāla.

Komisija uzskata, ka tiesas kontrole pār likvidatoru darbu ir absolūti nepieciešama, jo praktiski nepastāv kreditoru uzraudzība par likvidatoru darbību - to neparedz likums.

Pašreiz izveidotā sabiedriskā organizācija "Bankas Baltija kreditoru apvienība" nav uzskatāma par tādu organizāciju, kas varētu aktīvi stimulēt bankas likvidatoru darbu un to uzraudzīt.

Šīs organizācijas darbības mērķis ir atsevišķu kreditoru personīgo noguldījumu atgūšanas iespējas, kas ir pretrunā ar bankas likvidatoru darbības pamatprincipiem.

Jautājums par a/s "Banka Baltija" sanāciju vairs nav aktuāls, jo banka ir atzīta ar tiesas spriedumu par bankrotējušu un savu darbību jau trīs mēnešus veic likvidatori.

Savā 1996.gada 9.jūlija ziņojumā komisija izvirzīja konkrētus priekšlikumus, kuri saskaņā ar Saeimas 9.jūlija lēmumiem līdz š.g. 1.augustam bija jāizskata Ministru kabinetam un Latvijas Bankai un jāiesniedz savi atzinumi.

Diemžēl Ministru Kabinets nav ievērojis minēto termiņu un komisija bija spiesta nosūtīt š.g. 23.septembrī atgādinājuma vēstuli Nr.9/17-68.

Ar gandarījumu var atzīmēt, ka Latvijas Banka ir pabeigusi darbu pie likumprojekta par fizisko personu noguldījumu obligāto apdrošināšanu un turpina darbu pie apdrošināšanas sistēmas izveidošanas un tās finansējuma nodrošināšanas. Tas bija viens no komisijas priekšlikumiem 1996.gada 9.jūlija ziņojumā.

Tomēr jākonstatē, ka vairāki komisijas priekšlikumi joprojām nav izskatīti faktiski ignorējot Saeimas 9.jūlija lēmumu.

Tā Ministru Kabinets nav izskatījis 500 latu kompensācijas garantēšanu ar valsts obligācijām un to apmaksas kārtību; nav atrisināts jautājums par komercbanku uzraudzības aģentūras izveidošanu; nav Finanšu ministrijā izskatīts jautājums par prokuratūras un policijas izmeklēšanas grupu banku lietās papildu finansēšanu.

Latvijas Republikas Ministru Kabinets š.g. 8.oktobra sēdē ir izskatījis (ar novēlošanos) Finanšu ministrijas un Latvijas Bankas vēstules ( 30.07.1996. Nr.04-03/620 un Nr.04-03/614) sakarā ar Saeimas 1996.gada 9.jūlija lēmumiem un sniedzis atbildi, ka atbalsta tajās izteiktos slēdzienus un priekšlikumus.

Minētās vēstules paredz, ka a/s "Banka Baltija" likvidācija likumā noteiktajā kārtībā ir vienīgā iespēja, kā risināt jautājumu par kreditoru prasību apmierināšanu, jo Kredītiestāžu likums neparedz papildu līdzekļu avotus neapmierināto kreditoru prasību segšanai.

Kreditoru prasību aizvietošana ar valsts obligācijām būtu saistības, kas jāsedz no nākamo gadu budžeta.

#### 4. A/s "Banka Baltija" likvidācijas procesa nodrošināšana.

Saskaņā ar Saeimas 1996.gada 9.jūlija lēmumu Latvijas Bankai, Ministru kabinetam un a/s "Banka Baltija" likvidatoriem kopīgi ar Parlamentāro izmeklēšanas komisiju līdz 1996.gada 15.augustam bija Saeimā jāiesniedz priekšlikumi bankrotējušās bankas kreditoru prasību apmierināšanai.

Latvijas Banka un Ministru Kabinets nav pievērsuši šim jautājumam vajadzīgo vērību un priekšlikumi Saeimā netika paredzētajā laikā iesniegti.

Pašreiz kreditoru prasību apmierināšana vismaz daļēji varētu notikt, ja likvidatoriem tiesas ceļā izdotos atgūt attiecīgos līdzekļus.

Zināmas pozitīvas ievirzes šajā jautājumā ir notikušas. Likvidatori ir uzsākuši tiesas procesu, kas notiks Ņujorkā par 800000USD atgūšanu, Rīgas apgabaltiesa ir apmierinājusi prasību 10 milj.latu apmērā pret "Latvenergo". Turpinās tiesas process ar Latvijas kuģniecību, kas pieprasa tiesības uz bankrotējušās bankas aktīviem sakarā ar noslēgto nogaidīšanas līgumu. Šo procesu ierosināja Latvijas Ģenerālprokuratūra.

Tomēr pašreizējā situācijā bankas rīcībā ir 2 milj.latu, kas sadalīti starp 130000 individuālajiem noguldītājiem sastāda katrai personai 15 latus. Nav lietderīgi veikt šādas izmaksas.

Likvidatori uzskata, ka iepriekš izdarītās kompensāciju izmaksas bija samazinājušas pārējo kreditoru pretenziju daļu, kam būtu bijusi lielāka prioritāte saskaņā ar Kredītiestāžu likumu. Tāpēc būtu nepieciešama valdības konkrēta nostāja šajā jautājumā attiecībā uz zināmas naudas summas garantēšanu ar valsts obligāciju starpniecību.

Acīmredzot attiecīgo valsts institūciju pārraudzība ir nepieciešama organizējot pārējo bankas aktīvu izpārdošanas programmu (izsoles, vairāksolīšana, kā arī materiālo vērtību saglabāšana u.c.). Bankas darbinieku skaits patreiz ir tikai 61 (ieskaitot apsardzi).

Ļoti svarīga ir tiesas iesaistīšanās visos bankas likvidācijas procesos, sevišķi jautājumos par likvidācijas izdevumiem. Tiesai vajadzētu apstiprināt šos izdevumus, izvērtējot katru konkrēto gadījumu. Sevišķi, lai atgūtu līdzekļus no "offshore" zonām. Šāda sadarbība novērstu visas aizdomas par attiecīgo summu izlietošanu un neradītu lieku spriedzi noguldītājos.

## 5. Parlamentārās izmeklēšanas komisijas secinājumi un priekšlikumi

### Secinājumi :

1. A/s "Banka Baltija" sabrukumā tiešā vaina gulstās uz bankas akcionāriem un vadītājiem, kuri noteica nepareizu bankas depozītu politiku, orientētu uz lata devalvāciju; izsniedza kredītus bez pietiekama ekonomiska pamatojuma un nodrošinājuma; akcionāriem kredīti tika izsniegti, neievērojot normatīvus un necenšoties panākt to atmaksāšanu.

2. Latvijas valdība nenodrošināja normālai komercbanku funkcionēšanai nepieciešamos tiesiskos, ekonomiskos un politiskos apstākļus, savukārt, Latvijas Banka neveica pilnā apmērā likumā noteikto uzraudzību par a/s "Banka Baltija" un citām komercbankām.

3. Sakarā ar a/s "Banka Baltija" bankrotu nav iegūti pierādījumi par tās sanācijas iespējām, tāpēc a/s "Banka Baltija" likvidācija likumā noteiktā kārtībā bija vienīgā iespēja, nepieļaujot tālākus materiālos un morālos zaudējumus.

4. Kā pozitīvu tendenci komercbanku darbības uzraudzības nodrošināšanas attīstībā atzīmēt Latvijas Bankas darba grupas izstrādāto likumprojektu par fizisko personu noguldījumu obligāto apdrošināšanu.

### Priekšlikumi :

1. Nolūkā pastiprināt un nodrošināt uzraudzību pār komercbankām Saeimai ierosināt izveidot komercbanku uzraudzības aģentūru kā neatkarīgu no Latvijas Bankas institūciju.

2. Atkārtoti ierosināt Ministru Kabinetam izskatīt jautājumu par 500 latu kompensācijas izmaksāšanu ar speciālām parādzīmēm, kuru segums būtu bankas likvidācijas procesā atgūtie līdzekļi.

3. Atkārtoti ierosināt Finanšu ministrijai piešķirt līdzekļus prokuratūras un policijas izmeklēšanas grupu banku lietās papildu finansēšanai.

Komisijas priekšsēdētājs



E. Zelgalvis

